

ДЕМОКРАЦИЯ И ЧОВЕШКИ ПРАВА

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 21, брой 7
Септември 2021

Георги Карасимеонов (Ред.)

България навлиза в период на политически турбуленции.

Президентът Радев е фаворит за спечелване на втори мандат.

И следващият парламент се очертава да бъде силно фрагментиран, което ще затрудни преговорите за формиране на устойчиво парламентарно мнозинство.

ДЕМОКРАЦИЯ И ЧОВЕШКИ ПРАВА

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 21, брой 7
Септември 2021

Съдържание

1.	ПОЛИТИЧЕСКАТА СИТУАЦИЯ	2
2.	СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА ПАРТИЙНАТА СИСТЕМА	4
3.	ОБЩЕСТВЕНОТО МНЕНИЕ	6
4.	ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРОГНОЗИ	7

1

ПОЛИТИЧЕСКАТА СИТУАЦИЯ

След два месеца безплодна работа 46-то Народно събрание бе разпуснато и за трети път тази година българите ще гласуват за парламент. За два месеца работа парламентът прие едва два закона – актуализира бюджета по предложение на служебното правителство и отне Бюрото за защита на свидетелите от главния прокурор като го прехвърли към правосъдното министерство. 46-то Народно събрание ще се запомни с хаотичната работа, скандалите между парламентарните групи и неспособността да излъчи редовно правителство. Предсрочните парламентарни избори ще се проведат на 14 ноември – заедно с първия тур на президентските избори.

След разпускането на парламента президентът Радев назначи служебно правителство в почти същия състав, какъвто беше и първият кабинет на Стефан Янев, с три изключения. Министрите Кирил Петков и Асен Василев обявиха, че ще участват на предстоящите парламентарни избори със свой политически проект. Техните места заеха Даниела Визиева като министър на икономиката и Валери Белчев като министър на финансите. Поради напрежение в транспортния бранш през последните месеци, бе сменен и министърът на транспорта, информационните технологии и съобщенията. Новият министър е Христо Алексиев, който заемаше този пост и в служебното правителство на Огнян Герджиков в началото на 2017 г. Служебното правителство ще продължи досегашната си политика като стил на управление. Пред него стоят две основни предизвикателства – здравната криза и инфлацията. Това са и най-големите рискове през страната в краткосрочен и средносрочен план. Тези две теми ще бъдат и в основата на предизборната кампания.

Ситуацията с пандемията се влошава, като очакванията са пикът на четвъртата вълна да бъде в края на октомври. Училищата започнаха присъствено обучение и затова и опасенията са, че много скоро броят на заразените ще нарасне значително. Засега по около 1500 до 2000 души са заразените на ден, което се равнява на 8-9% от направените тестове. Смъртността, обаче, е прекалено висока и България продължава да е на челно място по смъртност от Ковид в Европа. Причините за това са ниският

дял на ваксинирано население, който към края на септември е около 20%. Правителството се страхува да предприеме решителни мерки с въвеждане на задължителна ваксинация – поне за някои сфери и групи лица, поради натиска на представители на ресторантьорския и хотелиерския бранш, които заплашват с протести, стачки и блокади на пътища. Проучване на Галъп, проведено в средата на септември показва, че 45% от българите твърдо заявяват, че няма да се ваксинират. Това е твърде необичайно за страна като България, където задължителни ваксинации се въвеждат още през 50-те години на миналия век.

Второто основно предизвикателство е повишаване на цените вследствие на поскъпване на цената на електроенергията за бизнеса. Тя е нараснала почти два пъти за последните три месеца. Повишаването на цената на газа също се отразява на крайните цени на стоките за бита. Инфлацията е световна тенденция, но и няколко вътрешни фактори оказват влияние за поскъпването на цените. Правителството на Борисов взе решение за либерализация на пазара на ток и то влезе в сила от юли тази година. Според запознати, на пазара има редица спекуланти, които купуват евтин ток, който после продават скъпо, защото имат предварителна информация какво се предлага на енергийната борса. Затова МВР и ДАНС започнаха проверка в Комисията по енергийно и водно регулиране, Българския енергиен холдинг, Енергийния системен оператор и енергийната борса. Въпреки че инфлацията е световен феномен и до голяма степен е привнесена отвън, от ГЕРБ обвиняват президента и служебното правителство за повишаването на цените. Вина за повишаването на цените на тока за промишлеността и цената на газа трябва да се търси, обаче, и в предишните управляващи. ГЕРБ така и не направи качествена реформа в енергетиката, а затрудненията по изграждането на интерконектора с Гърция, който се строи повече от 10 години не позволяват сега на България да купува по-евтин азербайджански газ.

Президентските избори изглеждат предрешени, като очакванията са Румен Радев и Илияна Йотова да бъдат избрани за втори мандат като президент и вицепрезидент. Основните опоненти на Радев от

ГЕРБ и ДПС се очаква да бъдат излъчени в последния възможен момент – преди самата регистрация. Радев и Йотова бяха издигнати от Инициативен комитет, съставен от известни личности, а подкрепата за тях дадоха БСП, ИТН, ИСБГНИ и новата формация на Кирил Петков и Асен Василев.

За партиите по-важната кампания е тази за парламентарните избори. Президентските избори, обаче,

също могат да повлияят на резултата за партийните листи – особено на някои от партиите, които заставаха зад президента. Така подкрепата им за Радев може да повиши и техния резултат. По всичко личи, че ГЕРБ и ДПС ще градят своята предизборна кампания на основата на анти-Радев реторика, а това силно ще изостри политическия дискурс в страната.

2

СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА ПАРТИЙНАТА СИСТЕМА

„Има такъв народ“ (ИТН) се срина електорално през последния месец. Причините за това са разочарованието на избирателите от поведението на партията и невъзможността да се състави правителство. Над 40% от българите считат, че ИТН има основна вина за това. Ако само преди два месеца ИТН бе в центъра на политическото внимание, днес за партията все по-рядко се говори в публичното пространство. ИТН остана в изолация, която трудно ще бъде преодоляна в хода на предизборната кампания и низходящият тренд ще продължи.

Сривът на ИТН върна ГЕРБ на първото място в изборните предпочитания. При бившите управляващи не се наблюдава ръст, а запазване на позициите от предходните избори на 11 юли. Партията ще обяви кандидатите си за президент и вицепрезидент в последния момент, поради липса на подходящи фигури, които да могат да се противопоставят на Румен Радев. През месец септември, за първи път от създаването на ГЕРБ, доверието към Бойко Борисов е по-ниско от това на партията. Проучване на Галъп показва, че едва 15% от избирателите имат доверие на Борисов, а за ГЕРБ биха гласували 22%. Това показва, че Борисов дори вече не се приема еднозначно в собствената си партия. Въпреки това, въпросът за неговата оставка като лидер не се обсъжда и това бе заявено от редица представители на ръководството на партията.

След налагането на санкциите срещу Делян Пеевски по закона „Магнитски“, ДПС се радикализира. Партията застана твърдо зад олигарха, превърнал се в символ на корупцията в страната. ДПС обвини кръгове в България, свързани с издателя Иво Прокопиев – собственик на сайтовете Капитал и Дневник, че стоят зад санкциите и са подвели американските власти. Такава теза разви и евродепутатът от ДПС Илхан Кючук от трибуната на Европейския парламент при обсъждането на действията по закона „Магнитски“. За първи път в своята история ДПС ще води негативна и радикална кампания. Това се дължи на изнервеност и силно притеснение сред елита на ДПС, че бъдещо разследване на олигарха Пеевски, може да стигне до разплитане на дълбоките корупционни схеми, в които вероят-

но ще се окажат замесени и други лица от висшето ръководство на партията. ДПС не спира с атаките си срещу служебното правителство и президента Радев. Лидерът на партията Мустафа Карадайъ нарече Радев разединител на нацията и вреден за българската демокрация. Теза, която се налага и от представители на ГЕРБ. От ДПС се заканиха, че ще направят всичко възможно Радев да не бъде избран и обявиха, че ще издигнат свой кандидат на президентските избори.

Седмици наред, основният интерес на медиите бе фокусиран върху това дали най-одобряваните министри в служебното правителство Кирил Петков и Асен Василев ще участват на парламентарните избори със своя политическа формация. Отговор на този въпрос бе даден в деня на представянето на новия служебен кабинет, в който Петков и Василев не намериха място. Двата обявиха, че се включват в изборната надпревара. Поради липсата на време за създаване на тяхна собствена партия двамата обявиха, че ще използват регистрацията на малки съществуващи партии, с които ще създават коалиция с избран от тях бранд – „Продължаваме промяната“. Партии мандатоносители на новия политически проект станаха паневропейската партия Volt и партия „Средна европейска класа“. Петков и Василев ще бъдат съпредседатели на сдружението. Формацията се ситира в политическия център. Сред основните лица в коалицията са млади специалисти, завършили в чужбина, с професионален опит в областта на икономиката, иновациите и предприемачеството, които бяха част от министерските екипи на Василев и Петков. Те обявиха като основна цел продължаване на промяната, която служебното правителство започна. А именно: спиране на корупцията, реформи в публичния сектор и съдебната система, спиране на неефективното харчене на публични ресурси и провеждани на прозрачни обществени поръчки, контрол над големите фирми и по-висока събираемост в бюджета. Двата дадоха заявка за нов стил на управление като нотвориха широко вратите за диалог с всички политически партии – дори и с ГЕРБ и ДПС. Условие за разговори с тези две формации е разграничаване от корупционните практики на предишно-

то управление и дистанциране от корумпираните в тях. От „Продължаваме промяната“ заявиха, че техни естествени партньори са „Демократична България“ и „Исправи се. Бг! Ние идваме!“. Двете протестни партии отправиха апел към новата формация за обединение и явяване в общи листи на изборите. Кирил Петков и Асен Василев отклониха това предложение, но изразиха готовност за разговори и подписване на споразумение по програма и приоритети за бъдещо управление.

Новото обединение стартира с висока подкрепа от 11%, което показва потенциал за силно представяне на предстоящите избори. Едно е сигурно – „Продължаваме промяната“ размести електоралната картина и може да се превърне в незаобиколим фактор за формиране на редовно правителство.

БСП прояви конструктивност в 46-то Народно събрание и това стабилизира позициите на партията. Социологическите изследвания отново я поставят на второ място с около 15% от вота, въпреки че разликите с останалите партии са много близки. За БСП провеждането на парламентарните избори заедно с президентските са възможност за разширяване на периферията от избиратели с оглед подкрепата за Румен Радев. Същевременно обаче, БСП продължава да излъчва противоречиви сигнали по отношение на екипа Радев-Йотова. От БСП отправиха въпроси към президента, дали участва и подкрепя проекта на служебните министри. Въпреки че президентът отрече да има нещо общо с политическите намерения на Петков и Василев, квалификацията „президентска партия“ се приема сред част от широката общественост. Това може да

доведе до преливане на подкрепа от президента към „Продължаваме промяната“, но и БСП да загуби избиратели.

При „Демократична България“ се наблюдава спиране на електоралния възход. Коалицията достигна до втората позиция в края на август. Основно предизвикателство пред нея е дали част от широката им периферия няма да се преориентира към „Продължаваме промяната“ – още повече, че Кирил Петков е съосновател и бивш член на „Да, България“. „Демократична България“ обсъжда различни варианти за участие в президентските избори, но и те в крайна сметка ще издигнат кандидатури в последния момент. Голяма част от симпатизантите на Демократична България подкрепят Румен Радев и се очаква да го направят още на първия тур. Затова е твърде вероятно кандидат-президентската двойка на Демократична България да получи по-нисък резултат от този за партийната листа на парламентарните избори.

Въпреки вътрешните противоречия, „Исправи се. Бг! Ние идваме“ ще се яви в същия формат на изборите. Формацията попадна във фокуса на скандал, свързан с един от лидерите ѝ – Татяна Дончева, която бе обвинена от „Има такъв народ“, че е опитала да разцепи парламентарната им група, като е правила намеци за даване на подкуп. Дончева отрече тези обвинения. „Исправи се. Бг! Ние идваме!“ като най-малката коалиция в 46-то Народно събрание е и най-застрашена да не премине този път избирателната бариера от 4%. Част от техните привърженици също могат да се преориентират към новия проект на Кирил Петков и Асен Василев.

3

ОБЩЕСТВЕННОТО МНЕНИЕ

В навечерието на третите парламентарни избори за годината се наблюдава сериозно разместване на електоралните пластове. Проучване на Маркет линкс, проведено през втората половина на септември показва значима динамика в подкрепата за някои политически формации. Победителите на изборите на 11 юли „Има такъв народ“ са с най-голям електорален срив от над 10%. Така партията на Слави Трифонов се нарежда на трето място с 13% подкрепа. Този срив връща първото място на ГЕРБ, които се нареждат като първа политически сила с резултат от 22,6%. Този резултат на практика е равен на вота, който получи ГЕРБ на 11 юли. Това се равнява на 600-650 хил. гласа. Това е пределът на ГЕРБ и партията много трудно може да мобилизира повече избиратели. БСП излиза на второ място, но е с много близки резултати с ИТН и Демократична България. За социалистите биха гласували 14,5% от избирателите, което е резултат близък до този на 11 юли. БСП има възможност да мобилизира допълнителна периферия, което обаче ще бъде по-трудно заради конкуренцията на новата формация на бившите служебни министри Петков и Василев. Демократична България получава 11,9%, което показва спиране на електоралния ѝ възход, който се наблюдаваше през лятото, когато достигна до второто място. Основната причина за това е новият политически проект „Продължаваме про-

мяната“. Проучването на Маркет линкс е правено преди Кирил Петков и Асен Василев да обявят влизането си в политиката и участието си на предстоящите парламентарни избори. Затова и резултатът от 10,9%, който формацията получава в проучването, е изключително висок и има потенциал за нарастване. „Продължаваме промяната“ получава подкрепа от избиратели с различен социален профил, които са гласували както за ИТН, ДБ, така и за ГЕРБ и БСП в миналото. „Продължаваме промяната“ получава подкрепа и от негласувалите на предишните избори. Всичко това показва, че потенциалът е висок. ДПС се нарежда на шесто място с 9,8% от гласовете. Протестното обединение „Изправи се. Бг! Ние идваме“ остават под избирателната бариера с резултат 3,3% и е вероятно да не намери място в следващия парламент. Очакванията са голяма част от подкрепилите формацията да се преориентират към „Продължаваме промяната“. Националистите от Възраждане са с резултат от 3,2% и на този етап също не минават 4-процентовата избирателна бариера.

Провеждането на избори 2 в 1 за президент и парламент увеличава избирателната активност. Според проучването на Маркет линкс, 57% от анкетиранияте заявяват категорично, че ще гласуват, а 20%, че „по-скоро – да“.

4

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРОГНОЗИ

България навлиза в период на политически турбуленции. За първи път в демократичната история на страната изборите за президент и Народно събрание ще се проведат в един ден. Това ще изостри политическата поляризация по време на изборите, като очакванията са за компроматна кампания, наситена със скандали и взаимни обвинения. Президентът Радев е фаворит за спечелване на втори мандат. Той продължава да бъде най-одобряваният политик в страната, като изглежда без конкуренция. Зад него застават четири от основните партии – БСП, ИТН, „Изправи се.БГ! Ние идваме!“ и „Продължаваме промяната“. Останалите основни политически партии издигнаха късно претенденти за поста, което ще затрудни техните предизборни кампании.

Най-големите рискове пред президента и служебното правителство са усложняването на здравната криза и повишаването на цените. Правителството все още не може да намери ефективно решение за повишаване на дела на ваксинираните като се въздържа от налагане на по-строги мерки и въвеждане на задължителна ваксинация за определени групи. Предизборната ситуация допълнително затруднява предприемането на непопулярни решения във връзка със здравната криза. Страната е силно разделена на хора, подкрепящи ваксинацията и така нар. антиваксъри, което се дължи на разнопосочно говорене от здравните експерти и манипулативни кампании в социалните мрежи, включително и от политически партии като АБВ и Възраждане.

ГЕРБ в момента електорално е първа политическа сила заради срива на ИТН. Няма прираст към бившите управляващи, като те запазват нивата на подкрепа от изборите на 11 юли. Това изглежда е електорален таван за ГЕРБ. Партията остава в изолация и дори да бъде първа политическа сила на изборите, едва ли ще може да реализира първия мандат. Нейният лидер Бойко Борисов се ползва с много малка обществена подкрепа.

Най-вероятно президентът Радев ще има голяма преднина още на първия тур. Дали ще успее да спечели още на 14 ноември, ще зависи преди

всичко от избирателната активност и дали тя ще надхвърли 50%. Очакванията са, че провеждането на изборите 2 в 1 ще повиши избирателната активност. Въпреки това, българите са крайно разочаровани от неспособността на партиите на два пъти да излъчат редовно правителство, затова и по-скоро активността трудно ще надхвърли 50%.

И следващият парламент се очертава да бъде силно фрагментиран, което ще затрудни преговорите за формиране на устойчиво парламентарно мнозинство. Новата формация на Кирил Петков и Асен Василев – „Продължаваме промяната“ (ПП) вероятно ще размести сериозно електоралната картина. Формацията стартира с висока подкрепа от 11% като в хода на кампанията вероятно ще увеличи своя резултат. Това ще зависи преди всичко от хората в листите и дали ще се намерят точните послания, с които да привлекат широка подкрепа. Позиционирайки се в политическия център, ПП взима гласове отвсякъде – и от ляво и от дясно. Решаваща е популярността на двамата бивши служебни министри, които в момента са сред най-харесваните политици в страната. Положително трябва да се оцени заявката им да водят диалог след изборите с всички политически сили за съставяне на правителство, което показва зрялост и здрав разум. Същевременно те имат много сериозни изисквания към ГЕРБ и ДПС, свързани с техните корупционни практики за да водят евентуални преговори с тях.

Голяма част от електората на ИТН започва да се преориентира към новата формация. В хода на кампанията ИТН ще продължат с електоралното си пропадане и е твърде вероятно да получат резултат под 10%. Те носят основна вина за невъзможността да се сформира правителство в 46-то Народно събрание, което се потвърждава и по нагласите на гражданите в редица социологически анкети.

В „Демократична България“ личи притеснение от възможността „Продължаваме промяната“ да привлече техни гласоподаватели. Въпреки това двете формации, които имат претенцията да бъдат в основата на следващата управленска коалиция, демонстрират конструктивен диалог.

БСП засега задържа електоралните си позиции от 11 юли. Партията ще опита да се възползва от изборите 2 в 1 и да мобилизира допълнителен ляв вот на хора, които симпатизират на президента Радев. Колебливата позиция на БСП през последните сед-

мици по отношение на президента и нападките на функционери на партията към Радев могат да отблъснат част от колебаещите се избиратели в ляво и те да пренасочат своя вот към „Продължаваме промяната“.

ЗА АВТОРА

Професор, доктор на философските науки, **Георги Карасимеонов** е преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“, директор е на Института за политически и правни изследвания. От 1991 до 1998 г. е председател на Българската асоциация за политически науки. От 2008 до 2012 г. е ръководител на катедрата по политология в СУ „Св. Климент Охридски“.
karasimeonov@gmail.com

ИЗДАТЕЛ

Фондация Фридрих Еберт | Бюро България
Ул. Княз Борис I 97 | 1000 София | България

Отговорен редактор:
Жак Папаро | Директор, ФФЕ, Бюро България
тел.: +359 2 980 8747 | факс: +359 2 980 2438
<https://bulgaria.fes.de>

Заявки / Контакт:
office@fes.bg

Използването с търговска цел на всички, издадени от Фондация Фридрих Еберт (ФФЕ) публикации, не е позволено без писменото съгласие на ФФЕ.

ЗА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Фондация Фридрих Еберт България издава „ПОЛИТ-БАРОМЕТЪР“ от 2000 година насам, анализирайки актуалните и дългосрочни политически процеси и идентифицирайки тенденциите в българската политика със специален фокус върху политически партии като главни актьори на демокрацията.

В ситуация, в която качеството и безпристрастността на българските медии са под въпрос, имаме за цел да предоставим на българските и чуждестранните читатели научна основа за по-нататъшна политическа дискусия.

<https://bulgaria.fes.de>

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 21, брой 7
Септември 2021

България навлиза в период на политически турбуленции. За първи път в демократичната история на страната изборите за президент и Народно събрание ще се проведат в един ден.

Президентът Радев е фаворит за спечелване на втори мандат. Той продължава да бъде най-одобряваният политик в страната.

И следващият парламент се очертава да бъде силно фрагментиран, което ще затрудни преговорите за формиране на устойчиво парламентарно мнозинство.

Повече информация по темата ще намерите тук:
<https://bulgaria.fes.de>